

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O STARENJU U MEDITERANSKIM ZEMLJAMA

Malta 4. – 6. prosinca 1997. godine

U organizaciji Međunarodnog instituta za starenje Ujedinjenih Naroda na Malti (International Institute on Ageing – Malta) i u suradnji s Ministarstvom vanjskih poslova i okoliša Republike Malte održana je međunarodna konferencija posvećena problemima starenja stanovništva u mediteranskim zemljama. Sudionici konferencije bile su delegacije iz 16 zemalja mediteranske regije i to iz Albanije, Hrvatske, Cipra, Egipta, Francuske, Grčke, Jordana, Libanona, Izraela, Libije, Makedonije, Malte, Monaka, Slovenije, Španjolske, Tunisa i predstavnici palestinskih vlasti, Vatikana te predstavnici Europske unije i međunarodnih organizacija koje se bave problemima starosti i starenja.

Osnovni cilj konferencije bila je razmjena iskustava i informacija o problemima starosti i starenja na području mediteranskih zemalja kao i dogovor o budućim zajedničkim aktivnostima mediteranskih zemalja s ciljem ranog sagledavanja i sprječavanja demografskih, socijalnih, gospodarskih, zdravstvenih i drugih problema koji će se pojavljivati paralelno sa starenjem pučanstva u mediteranskim zemljama.

Organizatori konferencije imali su u vidu Međunarodni plan aktivnosti usmjeren na probleme starenja usvojen u Beču 1982. godine koji upozorava na dramatičan porast udjela starih ljudi u pučanstvu razvijenih zemalja, značaj obrazovnih i istraživačkih aktivnosti u cilju sagledavanja i rješavanja složenih problema koji se uz starenje pučanstva javljaju. U tom dokumentu skreće se pozornost svim zemljama na važnost koordiniranih međunarodnih programa i dugotrajne suradnje na zajedničkom planiranju najboljih modela skrbi za starije ljude prilagođenih posebnostima pojedinih zemalja i stupnju njihova gospodarskog razvoja.

Delegacija Republike Hrvatske bila je na konferenciji prisutna u sastavu: Marijan Pokrajčić, pomoćnik ministra rada i socijalne skrbi, Ana Balaband, načelnica Odjela socijalne zaštite u Ministarstvu rada i socijalne skrbi i dr. sc. Mladen Havelka, dekan Visoke zdravstvene škole i voditelj znanstveno-istraživačkog projekta: "Razvoj novih modela izvaninstitucionalne skrbi za starije ljude u Hrvatskoj".

U sklopu izvješća o starenju i starosti u pojedinim zemljama sredozemlja, hrvatska delegacija iznijela je osnovne podatke o starenju hrvatskog pučanstva, demografskim, socijalnim, gospodarskim, zdravstvenim i socio-psihološkim problemima starih ljudi u Hrvatskoj. Posebno su naglašeni problemi starijeg pučanstva uvjetovani ratnim razaranja i agresijom na Republiku Hrvatsku. Spomenute su bitne razlike između Hrvatske i drugih zemalja u kojima su demografski trendovi slični, međutim, s jednom osnovnom i za Hrvatsku negativnom razlikom. Naime, dok je proces porasta broja starijih ljudi u razvijenim zemljama Zapadne Europe bio je dugotrajan i praćen istovremenim gospodarskim napretkom, on se u Hrvatskoj zbivao u relativno kratko vrijeme i popraćen je slabim privrednim rastom zaustavljenim ratom 1991. godine.

Kao druga specifičnost obrazloženi su brojni problemi starijih ljudi izravno ili neizravno uvjetovani ratnim zbivanjima. Osim što je kod mnogih starijih ljudi pod utjecajem ratnih stresova došlo do iscrpljenja njihovih mehanizama prilagodbe i veće podložnosti tjelesnim i duševnim poremećajima i veće ovisnosti o tuđoj pomoći, oslabio je i sustav socijalne podrške zbog raslojavanja i ratnih gubitaka u mnogim obiteljima koje više nisu sposobne pomagati starijem svom članu. Općim padom standarda karakterističnim za poratna razdoblja pogođeni su najviše stariji ljudi. Ratom razoreno gospodarstvo, uz posljedice nagle tranzicije, uvjetovalo je povećanu nezaposlenost koja se dijelom ublažavala na način prijevremenog penzioniranja. Tako je danas omjer umirovljenika i zaposlenih u Hrvatskoj 1:1,7 što je znatno nepovoljnije nego u drugim europskim zemljama. Takva situacija dovodi do krize mirovinskog sustava, što se najviše odražava na visinu mirovina koje su 1995. godine iznosile 49,5% prosječne plaće. Osnovni problemi starih ljudi danas u Hrvatskoj vezani su uz pitanje životnog standarda starijih ljudi i nužnost povećanja mirovina, dakle uz složen problem oporavka hrvatskog gospodarstva. U tom smislu Hrvatska očekuje veću pomoć razvijenih zemalja, posebice u obnovi najteže pogođenih i razorenih područja.

Istaknuto je da će se politika razvoja skrbi za starije u Hrvatskoj, sukladno novom Zakonu o socijalnoj skrbi, usmjeriti više ka razvoju do sada slabo razvijenog izvaninstitucionalnog sektora i većeg udjela lokalnih samouprava u brizi za starije ljude. Činjenica da 98% starijih od 65 godina u Hrvatskoj živi izvan institucija ukazuje na potrebu razvoja takvih izvora pomoći koji će jačati ulogu obitelji i lokalne zajednice u brizi za starije.

Naglašeno je posebno zanimanje Hrvatske za suradnju sa zemljama mediteranskog područja kako u obrazovanju tako i u međunarodnim komparativnim istraživanjima problema starosti i starenja.

U tom smislu Hrvatska delegacija predložila je zajedničke pripreme aktivnosti za 1999. godinu, koju su Ujedinjeni narodi proglasili godinom starih ljudi. Ove pripreme trebale bi se sastojati u prikupljanju osnovnih podataka o starosti i starenju u svim mediteranskim zemljama, sažimanjem dosadašnjih iskustava i njihovom prezentacijom na idućoj konferenciji, za koju je hrvatska delegacija predložila da se održi u Dubrovniku 1999. godine. Prijedlog je načelno prihvaćen, a u daljnjim dogovorima između Ministarstva rada i socijalne skrbi i Međunarodnog instituta za starenje s Malte razradit će se osnovni okviri za ovu konferenciju.

U dijelu konferencije predviđenom za raspravu, prijedloge i preporuke, hrvatska je delegacija, temeljem hrvatskih iskustava iz Domovinskog rata, predložila *Rezoluciju o zaštiti starijih ljudi tijekom ratnih razaranja*. Naime, iskustva o stradanjima starih ljudi u Domovinskom ratu (npr. među prognanicima je početkom 1992. godine bilo oko 22% starijih od 60 godina) ukazuju na potrebu da se, uz postojeće rezolucije o zaštiti žena, djece i drugih vulnerabilnih skupina, posebna pozornost posveti zaštiti starih ljudi. Tijekom rata, upravo zbog nepostojanja takve rezolucije, a i nepostojanja sredstava za tu namjenu unutar proglašena UN-a, mnoge međunarodne organizacije nisu pokazale veliko zanimanje za financiranje programa zaštite starijih ljudi od ratnih stradanja i njihovih posljedica.

Osnovne točke predložene rezolucije su sljedeće:

1. Polaganje posebne pozornosti zlouporabi starijih ljudi u svrhu vojnih operacija (npr. regrutiranje starih u vojne snage), sprječavanje

nasilja nad starijima, sprječavanje prisilnih preseljenja, prisilnog rada, odvođenje starijih iz njihovih mjesta stanovanja, odvajanje od obitelji i sl.

2. Posvećivanje pozornosti starijim udovicama koje su tijekom rata ostale bez svojih supruge, naročito tijekom razdoblja tugovanja, pružanje jake podrške u tom razdoblju te posebne dugoročne brige za starije udovice.

3. Pobojšanje kvalitete života starijih ljudi tijekom ratnih sukoba stvaranjem dodatne zakonske regulative koja bi obvezivala zdravstvene i socijalne sustave država članica UN za posebnu skrb najugroženijih skupina starijih ljudi tijekom ratnih sukoba.

4. Koordinacija svih aktivnosti usmjerenih ka očuvanju ljudskih prava i zaštiti starijih ljudi tijekom rata, između agencija Ujedinjenih naroda i lokalnih vlasti u područjima (zemljama) ratnih djelovanja.

Predložena načela Rezolucije jednoglasno su prihvaćena na Konferenciji i u završnim je zaključcima predloženo ustrojavanje radne skupine koja će Rezoluciju detaljno razraditi i uputiti nadležnim tijelima Ujedinjenih Naroda na završno usvajanje.

Konferencija je završena usvajanjem *osnovnih principa* buduće suradnje mediteranskih zemalja u zajedničkom predviđanju i rješavanju višesložnih problema koje sobom nose starenje pučanstva. Naglašena je potreba za stvaranjem mreže organizacija koje se u mediteranskim zemljama bave problematikom starosti i starenja i koje bi ubuduće morale koordinirati svoje aktivnosti. Istaknuta je važnost razmjene podataka o međusobnim programima i aktivnostima, potreba za učestalijim bilateralnim i multilateralnim kontaktima, potreba za organiziranjem zajedničkih stručnih i znanstvenih okupljanja, kao i potreba za ustrojavanjem Euromediteranske akademije za gerontološke studije. Detalji usvojenih načela i Rezolucija dostupni su zainteresiranom čitatelju u završnom dokumentu konferencije (Final document, Inter-Governmental Conference on Ageing Populations in the Mediterranean Region, U.N. International Institute on Ageing, Malta, 1997).

Ministarstvo rada i socijalne skrbi nastojat će u svojim daljnjim kontaktima sa stručnjacima i organizacijama koje se bave ovom problematikom u svijetu održavati i razvijati među-

narodnu suradnju kako u obrazovanju djelatnika u socijalnoj skrbi tako i u sudjelovanju na međunarodnim stručnim i znanstvenim skupovima i projektima koji mogu pomoći razvoju najprihvatljivijih modela sveobuhvatne skrbi za stare ljude u Hrvatskoj.

Planirana konferencija u Dubrovniku 1999. godine bit će jedan od prvih većih koraka u tom pravcu.

Marijan Pokrajčić
Ana Balaband
Mladen Havelka